

پیش‌بینی قیم‌آبی بر اساس مؤلفه‌های همدلی و سرایت رفتاری

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۱۲/۲۲ تاریخ پذیرش نهایی مقاله: ۱۴۰۱/۴/۳

حسین سامانی^۱

سروش گلبایانی^۲

* خاطره برهانی^۳

مقاله پژوهشی

چکیده

مقدمه: قیم‌آبی در روابط بین فردی و زندگی اجتماعی پدیده‌ای رایج است. اما مطالعات بسیار کمی تاکنون رابطه‌ی آن را با دیگر سازه‌های روان‌شناسی بررسی کرده‌اند و مشخصاً ارتباط آن در روابط بین فردی با مؤلفه‌های همدلی روش نیست. هدف از پژوهش حاضر نخست طراحی و ساخت ابزاری جهت سنجش قیام‌آبی در زندگی روزمره و سپس بررسی رابطه قیم‌آبی با مؤلفه‌های مختلف همدلی و سرایت رفتاری است.

روش: تحقیق حاضر به لحاظ روش، توصیفی از نوع همبستگی بوده و نمونه‌گیری به روش درسترس صورت گرفته است. ساختار و بار عاملی پرسشنامه با استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی و رواجی درونی با استفاده از الگای کرونباخ مورد بررسی قرار گرفت. طی مطالعه‌ی دوم با استفاده از پرسشنامه‌ی قیم‌آبی ساخته شده در تحقیق اول، مقیاس واکنش‌پذیری بین‌فردی (گلبایانی و همکاران، ۲۰۲۲) و مقیاس همدلی (جردن و همکاران، ۲۰۱۶)، رابطه‌ی بین مؤلفه‌های مختلف همدلی و سرایت رفتاری با سازه‌ی قیم‌آبی از طریق همبستگی و مدل رگرسیونی مشخص شد. **یافته‌ها:** نمره‌ی قیم‌آبی با دغدغه همدلانه ($0,0,0,5$) < φ رابطه‌ی مثبت معنادار و با پریشانی شخصی رابطه‌ی منفی معنادار ($0,0,0,5$) < φ داشت. همچنین دو متغیر دغدغه همدلانه ($0,0,1$) < φ و پریشانی شخصی ($0,0,1$) < φ به عنوان پیش‌بین در مدل نهایی رگرسیونی به عنوان پیش‌بین نمره‌ی قیم‌آبی افراد باقی‌ماندند.

نتیجه‌گیری: رابطه‌ی معکوس میان دو مؤلفه‌ی همدلی (دغدغه همدلانه و پریشانی شخصی) با قیم‌آبی مؤید لزوم توجه به پیامدهای گاه متضاد سازه‌های زیرمجموعه‌ی همدلی است. مطالعات آینده می‌توانند با روش آزمایشی و بررسی دیگر سازه‌های روان‌شناسی، عوامل مؤثر بر قیم‌آبی را روش کنند.

کلمات کلیدی: قیم‌آبی، همدلی، سرایت رفتاری، دغدغه همدلانه، پریشانی شخصی

۱. دانشجوی کارشناسی روان‌شناسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران

۲. دانشجوی دکتری علوم شناختی، پژوهشکده علوم شناختی و مغز، دانشگاه شهید بهشتی، تهران.

۳. استادیار پژوهشکده علوم شناختی و مغز، دانشگاه شهید بهشتی، تهران

*نويسنده مسئول: kh_borhani@sbu.ac.ir

Predicting Paternalism Based on Components of Empathy and Behavioral Contagion

Hossein Samani¹

Soroosh Golbabaei²

Khatereh Borhani^{3*}

Original Article

Abstract

Introduction: Paternalism is a ubiquitous phenomenon in interpersonal relations and social life; However, few studies have investigated its relationship with other psychological constructs and in particular, it is unclear how it relates to different components of empathy in the context of interpersonal relationships. The present study aims to develop and validate a measure that evaluates paternalism in everyday life and then to examine its relationship with components of empathy and behavioral contagion.

Method: The present study follows a correlational design and participants were selected based on convenience sampling. First, exploratory factor analysis was used to evaluate the structural validity and factor loadings of the paternalism questionnaire, and internal reliability was examined using Cronbach's alpha. Then, in a second study, Interpersonal Reactivity Index (Golbabaei et al., 2022), and Empathy Index (Jordan et al., 2016) were used to predict paternalism, using a multivariate regression.

Findings: Paternalism was positively correlated with empathic concern ($r = .184, p < .05$) and was negatively correlated with personal distress ($r = -.202, p < .01$). Moreover, in a linear regression model empathic concern ($\beta = .306, p < .01$) and personal distress ($\beta = -.318, p < .01$) predicted paternalism ($F(2, 139) = 9.538, p < .01$).

Conclusion: Our findings emphasize the importance of considering the contrary consequences that different components of empathy may have in some situations. By using experimental methods and including other constructs, future studies can shed light on different antecedents of paternalism in everyday life.

Keywords: Paternalism, Empathy, Behavioral contagion, Empathic concern, Personal distress

1. B.Sc. Student in Psychology, Shahid Beheshti University, Tehran

2. Ph.D. Candidate in Cognitive Science, Institute for Cognitive and Brain Sciences, Shahid Beheshti University, Tehran

3. Assistant Professor, Institute for Cognitive and Brain Sciences, Shahid Beheshti University, Tehran

* Corresponding Author: kh_borhani@sbu.ac.ir

مقدمه

انتخاب طبیعی از طرق مختلف میل به دیگردوستی و همکاری را در زندگی انسان که اساساً حیاتی گروهی دارد، نهادینه کرده است (ریحانی^۱، ۲۰۲۱). با این حال دیگردوستی همیشه صورتی همکارانه یا موافق با میل دیگری ندارد. حیات اجتماعی با موقعیت‌هایی همراه است که طی آن افراد برخلاف خواسته‌ی دیگری تصمیمی می‌گیرند یا کاری را انجام می‌دهند، اما انگیزه‌ی آن نفع دیگری است (زکی^۲، ۲۰۲۰). از مهم‌ترین نمونه‌های چنین رویدادی می‌توان به رابطه‌ی مراقب و فرزند اشاره کرد که طی آن مراقب با خواسته‌ی فرزند مخالفت می‌کند یا مداخله‌ای را خلاف خواست کودک صورت می‌دهد، اما انگیزه‌ی آن خیر فرزند است (کروس^۳، ۲۰۱۸؛ کیسلینگ^۴ و همکاران، ۲۰۲۱). دولتها نیز در بسیاری از موارد تصمیماتی را نظیر جریمه‌ی عدم استفاده از کمربند اینمی یا اجباری کردن واکسیناسیون اتخاذ می‌کنند که اگرچه برخلاف خواسته‌ی بخشی از شهروندان است، اما انگیزه‌ی آن انتفاع شهروندان است (هانیکاین^۵ و همکاران، ۲۰۱۷). این تصمیم‌ها اگرچه در ظاهر با یکدیگر تفاوت‌هایی دارند، اما همگی از الگویی کمابیش مشابه برخوردارند که "قیمت‌آبی"^۶ نامیده می‌شود. قیمت‌آبی به موقعیتی اشاره دارد که در آن یک عمل یا یک تصمیم علی‌رغم میل دیگری اما با انگیزه‌ی نفع رساندن به او صورت می‌پذیرد (زکی، ۲۰۲۰، دورکین^۷).

قیمت‌آبی در زمینه‌های گوناگونی از زندگی اجتماعی نظیر رفتارهای بین‌فردي (سای^۸، ۲۰۱۸؛ زکی، ۲۰۲۰)، رفتار اجتماع‌پسند (مارتین^۹ و همکاران، ۲۰۱۶؛ تو و لو^{۱۰}، ۲۰۲۰)، فرزندپروری (کروس، ۲۰۱۸؛ کیسلینگ و همکاران، ۲۰۲۱)، حوزه‌ی سلامت عمومی و کادر درمان (فرنائز بالستروس^{۱۱} و همکاران، ۲۰۱۹؛ میکر^{۱۲} و همکاران، ۲۰۱۴)، اقتصاد (تیلر و سانستین^{۱۳}، ۲۰۰۳) و آموزش (ان^{۱۴}، ۲۰۲۰؛ شوتن^{۱۵}، ۲۰۱۸) اثرگذار است. با این حال تا کنون تحقیقات محدودی به عوامل اثرگذار بر قیمت‌آبی پرداخته‌اند. به عنوان مثال اخیراً هافمیر و نوبر^{۱۶} (۲۰۱۹) نشان داده‌اند

1. Raihani

2. Zaki

3. Croce

4. Kiessling

5. Hannikainen

6. Paternalism

7. Dworkin

8. Tsai

9. Martin

10. Tu & Luo

11. Fernández-Ballesteros

12. Meeker

13. Thaler & Sunstein

14. An

15. Schouten

16. Hofmeier & Neuber

که شباهت میان دو فرد بر روی قیم‌مآبی اثرگذار بوده و منجر به افزایش تصمیم‌گیری قیم‌مآبانه می‌شود. همچنین نشان داده است که پیش‌قضاؤت و نوع نگاه افراد به توانمندی یا عدم توانمندی دیگری بر میزان رفتار قیم‌مآبانه تاثیر می‌گذارد (ریوز^۱ و همکاران، ۲۰۲۱). اما اثر بسیاری از سازه‌های روانشناختی بر رفتار قیم‌مآبانه همچنان ناشناخته مانده است.

از جمله مواردی که می‌تواند در فرایند تصمیم‌گیری در موقعیت‌های قیم‌مآبی دخیل باشد و تا کنون نیز مورد بررسی قرار نگرفته است همدلی^۲ است (زکی، ۲۰۲۰). همدلی سازه‌ای چندوجهی و شامل دو بعد همدلی عاطفی و همدلی شناختی است که از طریق آن‌ها فرد به هیجانات دیگری واکنش نشان می‌دهد. همدلی شناختی به عنوان توانایی فرد در ادراک هیجانات و دیدگاه دیگران، و همدلی عاطفی به عنوان توانایی افراد در حساس بودن به عواطف و هیجانات دیگران، تجربه‌ی نیابتی از هیجانات دیگران و واکنش عاطفی به آن‌هاست. همچنین همدلی عاطفی خود شامل دو جزء پریشانی شخصی به معنای احساس اضطراب و ناراحتی در مواجهه با تجربیات منفی دیگران و دغدغه همدلانه به معنای احساس گرمی و شفقت و انگیزه در راستای کمک به دیگری است (دیویس^۳، کیم و هان^۴، ۲۰۱۸). اگر چه مولفه‌های مختلف همدلی با یکدیگر ارتباط مثبت دارند (گلبابائی، ۲۰۲۲)، اما به نظر می‌رسد که اولاً تا اندازه‌ای از حیث عصب‌شناختی متمایزند و ثانیاً ممکن است در موقعیت‌های خاص پیامدهای رفتاری متفاوتی داشته باشند (فلدمدن‌هال^۵ و همکاران، ۲۰۱۵؛ وایز و چیکارا^۶، ۲۰۲۰). این موضوع به خصوص در مورد تفاوت نحوه اثرگذاری دغدغه‌ی همدلانه و پریشانی شخصی مطرح است، چرا که برخی تحقیقات اخیر نشان داده‌اند که در شرایط خاص این دو مولفه‌ی همدلی معکوس یکدیگر عمل می‌کنند (اسرالاشویلی^۷ و همکاران، ۲۰۲۰؛ کیم و هان^۸، ۲۰۱۸) و ممکن است چنین شرایطی در مورد قیم‌مآبی نیز صادق باشد.

پیشتر نقش دغدغه‌ی همدلانه در ارتباط با نوع دوستی، داوطلب شدن و کمک مالی به دیگران (و نه قیم‌مآبی) نشان داده شده است (سپاه منصور و مهدوی‌نجم‌آبادی، ۱۳۹۶؛ نظام و رضایی، ۱۳۹۷). همچنین دغدغه‌ی همدلانه با دروغ اجتماع‌پسند ارتباط داشته است (لوپولی^۹ و همکاران، ۲۰۱۷). اما در تحقیقات ذکر شده کمک به دیگری برای کاهش رنج و/یا افزایش لذت او در دل آن موقعیت بوده است. در حالی که در شرایط قیم‌مآبانه، توجه به سعادت دیگری و دیگردوستی در قالب مخالفت با تمایل فرد دیگر بروز می‌یابد (زکی، ۲۰۲۰). بنابراین اگرچه انتظار می‌رود که

-
1. Reeves
 2. Empathy
 3. Davis
 4. Kim & Han
 5. FeldmanHall
 6. Weisz & Cikara
 7. Israelashvili
 8. Kim & Han
 9. Lupoli

دغدغه‌ی همدلانه با قیم‌آبی ارتباط مثبتی داشته باشد، اما این موضوع تا کنون مورد بررسی قرار نگرفته و نیازمند بررسی است. در سوی دیگر استرس از طریق شبیه‌سازی درد دیگری منجر به افزایش پریشانی شخصی می‌شود (عباسی و حجتی، ۱۳۹۵) و در صورتی که پریشانی شخصی بیش از حد افزایش یابد ممکن است به جای تلاش برای کمک به دیگری منجر به ترک موقعیت و یا نادیده گرفتن آن در راستای کاهش درد خود شود (کرول و بارتز^۱، ۲۰۲۱). در موقعیت‌های قیم‌آبانه اگر چه غایت فرد خوشبختی دیگری است، اما مخالفت با او یا عملی که مخالف میل اوست ممکن است هیجانی منفی و احساسی ناخواهایند (پریشانی شخصی) را در دیگری ایجاد کند (چیتم^۲ و همکاران، ۲۰۰۹؛ کریستی^۳ و همکاران، ۲۰۱۴). در نتیجه این احتمال وجود دارد که پریشانی شخصی نه تنها به رفتار دیگردوستانه در قالب قیم‌آبی منجر نشود بلکه مانع برای آن باشد. همچنین پریشانی شخصی متأثر از متغیرهای مختلفی است که از مهم‌ترین آن‌ها می‌توان به سرایت هیجانی و رفتاری اشاره کرد. سرایت هیجانی و رفتاری به معنای گرایش به همزمانی و تقلید خودکار هیجانات، حالات چهره‌ای و بدنی و اصوات دیگران است (جردن^۴ و همکاران، ۲۰۱۶). در موقعیت تصمیم‌گیری قیم‌آبانه همزمانی بیشتر با هیجانات دیگری (سرایت هیجانی و رفتاری) می‌تواند منجر به افزایش پریشانی شخصی و احساس ناخواهایند شده و در نتیجه همسو با پریشانی شخصی مانع برای تصمیم‌گیری قیم‌آبانه شود.

با توجه به موارد ذکر شده، هدف پژوهش حاضر طی تحقیق نخست ساخت ابزاری جهت سنجش تصمیم‌گیری قیم‌آبانه است و در تحقیق دوم بررسی رابطه مولفه‌های مختلف همدلی (به طور مشخص دغدغه‌ی همدلانه و پریشانی شخصی) و قیم‌آبی و همچنین نقش سرایت هیجانی و رفتاری در این فرایند موضوع مطالعه خواهد بود. فرضیه‌ی پژوهشگران آن است که تاثیر عاطفی حاصل از یک موقعیت تصمیم‌گیری قیم‌آبانه ممکن است از طریق سرایت هیجانی به بالا رفتن پریشانی شخصی بیانجامد و نهایتاً فرد را از تصمیمی که مخالف نظر دیگری است بازدارد. در نتیجه انتظار آن است که افراد با گرایش به پریشانی شخصی بیشتر و سرایت هیجانی بالاتر در چنین موقعیت‌هایی کمتر تصمیم قیم‌آبانه بگیرند. از طرف دیگر انتظار می‌رود افراد با دغدغه همدلانه‌ی بیشتر در این موقعیت‌ها بیشتر دست به تصمیم قیم‌آبانه بزنند.

به منظور بررسی موارد ذکر شده، تحقیق حاضر در دو مرحله صورت گرفت. با توجه به نبود ابزاری مناسب جهت سنجش قیم‌آبی، در مرحله‌ی نخست مجموعه‌ای از سناریوهای مرتبط با تصمیم‌گیری قیم‌آبانه طراحی شده و روایی آن‌ها مورد بررسی قرار گرفت. سپس در مرحله‌ی دوم با استفاده از این ابزار، رابطه‌ی میان مولفه‌های همدلی و سرایت هیجانی با تصمیم‌گیری قیم‌آبانه مورد سنجش قرار گرفت.

1. Krol & Bartz

2. Cheetham

3. Cristea

4. Jordan

مطالعه اول

روش

آزمودنی‌ها و فرآیند

این بخش از تحقیق از نظر روش توصیفی و بر مبنای تحلیل عاملی اکتشافی است که جامعه پژوهش آن ایرانیان با تحصیلات فراتر از ابتدایی بود. در این پژوهش ۴۵۵ شرکت‌کننده (۳۰۷ خانم) شرکت داشته‌اند. نحوه دعوت به پژوهش با استفاده از ثبت آگهی در شبکه‌های اجتماعی بوده و بنابراین از روش نمونه‌گیری در دسترس استفاده شده است. لینک پرسشنامه آنلاین از طریق آگهی در اختیار شرکت‌کنندگان قرار داده شده و در ابتدای پرسشنامه، همه‌ی شرکت‌کنندگان فرم رضایت را تایید کرده‌اند. بازه سنی شرکت‌کنندگان ۱۴ تا ۶۲ سال با میانگین ۲۵/۷۱ (انحراف معیار = ۸/۵۷) بوده که از این میان ۳۳۰ نفر مجرد، ۱۰۹ نفر متاهل، ۸ نفر طلاق گرفته، دو نفر با همسر فوت شده و ۶ نفر مایل به ارائه‌ی اطلاعات در این مورد نبوده‌اند. این تحقیق در کمیته اخلاق در پژوهش‌های زیستی دانشگاه شهید بهشتی تایید شده است.

ابزارها

سناریوهای قیم‌مآبی

با توجه به آن که پیش از این مقیاس صریحی جهت سنجش قیم‌مآبی ساخته نشده است، پژوهشگران در مطالعه‌ی حاضر، مقیاسی شامل ۱۵ سناریوی دربرگیرنده‌ی موقعیت قیم‌مآبی را طراحی کرده‌اند. این سناریوها بر اساس مثال‌ها و تعاریف برگرفته از زکی (۲۰۲۰) از قیم‌مآبی طراحی شده‌اند. همچنین این اصل در همه‌ی آن‌ها برقرار است که فرد تصمیم‌گیرنده در راستای هدفی مهم‌تر از هدفی که مد نظر دیگری است (به عنوان مثال سلامت در مقابل لذت کوتاه مدت) می‌تواند با درخواست او مخالفت کند. خواسته‌ی فرد دیگر در طولانی مدت به نفع خود او نیست ولی در کوتاه مدت موجب رضایت فرد هدف می‌شود و نتیجتاً مخالفت با آن در کوتاه مدت موجب نارضایتی او خواهد شد. در هر سناریو آزمودنی باید خود را به جای فرد تصمیم‌گیرنده تصور کند و با خواسته فرد هدف که درخواستی معایر با منفعت خود او دارد موافقت یا مخالفت کند. چنین موقعیت‌هایی در زندگی روزمره نمودهای بسیاری دارند (برای نمونه میکر و همکاران، ۱۴). همچنین در غالب این سناریوها اطلاعات کامل در دسترس دیگری نیست و در عین حال امکان اقناع فرد مقابل به خوبی وجود ندارد؛ در هر سناریو این مخالفت با درخواست دیگری در فرد مقابل واکنش هیجانی منفی یا احساس درد ایجاد می‌کند.

برای نمونه در یک سناریو از افراد پرسیده می‌شود: "قرار است با پسر خردسالم مسیری طولانی و پریج و خم را تا بیرون از شهر طی کنیم. پسرم اصرار دارد که به جای صندلی کودک که در صندلی عقب ماشین است، بدون صندلی کودک و روی صندلی جلو بنشیند؛ به ویژه آن که

دیده است دوستانش در مهد کودک روی صندلی جلوی ماشین می‌نشینند. از آنجا که راه طولانی و پرپیچ و خم است و باید سریع رانندگی کنم، نشستن پسرم روی صندلی جلو برای او خطروناک است و ممکن است آسیب جدی در پی داشته باشد. با این حال بهانه گیری پسرم را می‌شناسم و می‌دانم که در تمام طول مسیر با صدای بلند گریه خواهد کرد و از من خواهد خواست که روی صندلی جلو بنشیند و بعد از پیاده شدن نیز همچنان بهانه گیر و ناراحت خواهد بود. تصمیم الف: به او اجازه نمی‌دهم روی صندلی جلو بنشیند، اگر چه تمام طی مسیر با گریه‌ی او همراه خواهد شد. تصمیم ب: به او اجازه می‌دهم روی صندلی جلو بنشیند، هر چند این کار برای او خط‌آفرین باشد. در پاسخ آزمودنی باید مشخص کند که چه میزان احتمال دارد با درخواست فرد مقابل موافقت یا مخالفت کند. موافقت و مخالفت به ترتیب به عنوان تصمیم الف و تصمیم ب برای آزمودنی مشخص شده و او بر اساس طیف ۷ سطحی لیکرت (۱=قطع‌آدامه تصمیم الف را عملی می‌کنم ، ۷=قطع‌آدامه تصمیم ب را عملی می‌کنم) به این سوال پاسخ می‌داد.
سناریوها توسط نویسنده اول طراحی و سپس در جلسات مشترک با نویسنده سوم مورد بررسی قرار گرفت. در مرحله‌ی بعد این سناریوها در اختیار ۲۰ متخصص روانشناسی و علوم‌شناسی قرار داده شد تا از نظر رابطه با قیمت‌آبی و روانی و قابل فهم بودن مورد سنجش قرار گیرند. بر اساس نظرات کسب شده، سناریوها تغییریافته و مورد بازنگری قرار گرفته و در نهایت ۱۵ سناریو به تایید رسید.

تحلیل آماری

به منظور بررسی ساختار عاملی، نخست تعداد عامل‌ها با استفاده از تحلیل موازی^۱ مورد محاسبه قرار گرفت. بدین منظور از کدهای اوکونور^۲ (۲۰۰۰) استفاده شده است. سپس به منظور بررسی بارهای عاملی از تحلیل عاملی اکتشافی با استفاده از چرخش کوارتیمکس استفاده شد و سپس روابی درونی با استفاده از الگوی کرونباخ مورد بررسی قرار گرفت. تحلیل‌های ذکر شده با استفاده از SPSS 26 صورت گرفته است.

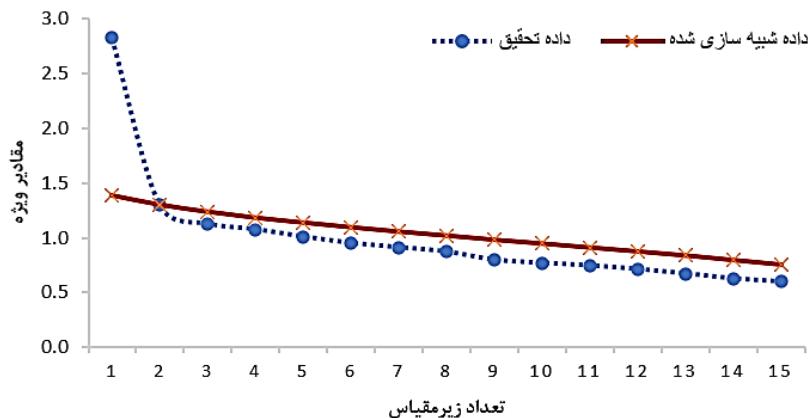
نتایج

همان طور که در شکل ۱ مشاهده می‌شود تحلیل موازی حاکی از وجود یک عامل برای سناریوهای قیمت‌آبی است. این عامل ۸۸/۱۸ از واریانس کل در داده‌ها را تبیین می‌کند. از میان ۱۵ سناریوی مطرح شده، دو سناریوی شماره‌ی شش و هشت دارای بار عاملی کمتر از ۰/۴

1. Parallel analysis

2. O'Connor

بوده و سایر موارد بار عاملی بالاتر از این سطح را نشان می‌دهند. همچنین پس از حذف این دو سناریو، درصد تبیین واریانس به ۲۰/۹۱ افزایش می‌باید (جدول ۱).

شکل ۱. نمودار *Scree plot* و تحلیل موائزی

جدول ۱. بار عاملی سناریوها در پرسشنامه‌ی قیم‌آبی در دو حالت ۱۵ و ۱۳ آیتمی

سناریو	آیتمی	آیتمی	آیتمی	آیتمی
سناریوی ۱	۰/۴۶۰	۰/۴۶۸		
سناریوی ۲	۰/۴۰۶	۰/۴۰۹		
سناریوی ۳	۰/۴۳۷	۰/۴۳۰		
سناریوی ۴	۰/۴۵۳	۰/۴۵۶		
سناریوی ۵	۰/۴۳۴	۰/۴۲۵		
سناریوی ۶		۰/۲۵۲		
سناریوی ۷	۰/۴۲۴	۰/۴۱۵		
سناریوی ۸		۰/۳۱۷		
سناریوی ۹	۰/۵۲۵	۰/۵۱۷		
سناریوی ۱۰	۰/۴۶۲	۰/۴۶۱		
سناریوی ۱۱	۰/۴۷۰	۰/۴۶۹		
سناریوی ۱۲	۰/۴۲۵	۰/۴۳۹		
سناریوی ۱۳	۰/۴۵۹	۰/۴۴۴		
سناریوی ۱۴	۰/۵۳۱	۰/۵۱۳		
سناریوی ۱۵	۰/۴۴۰	۰/۴۲۳		

روایی درونی سناریوهای قیم‌مآبی نیز با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۶۷۵ است که پس از حذف دو سناریوی شش و هشت به ۰/۶۷۸ تغییر می‌یابد. تحلیل آیتم‌ها نشان‌دهنده‌ی آن است که در پرسشنامه‌ی ۱۵ آیتمی در صورت حذف سناریوی ۶ آلفای کرونباخ افزایش می‌یابد، اما در پرسشنامه‌ی ۱۳ آیتمی حذف هیچ یک از سناریوها منجر به افزایش روایی درونی نخواهد شد (جدول ۲). بنابراین پرسشنامه‌ی نهایی با حذف دو سناریو و باقی ماندن ۱۳ سناریو از روایی برخوردار است و تمامی آیتم‌ها بار عاملی بالاتر از ۰/۴ خواهند داشت.

جدول ۲. میانگین، انحراف استاندارد و روایی درونی پرسشنامه‌ی قیم‌مآبی

آیتم	میانگین	انحراف استاندارد	آلفای کرونباخ در صورت حذف سناریو در پرسشنامه	آلفای کرونباخ در صورت حذف سناریو در پرسشنامه	آیتمی ۱۵
سناریوی ۱	۰/۶۵۹	۰/۶۵۴	۱/۶۶۹	۵/۸۰۷	۰/۶۵۹
سناریوی ۲	۰/۶۶۵	۰/۶۶۱	۱/۸۸۸	۵/۵۳۶	۰/۶۶۵
سناریوی ۳	۰/۶۶۴	۰/۶۶۰	۱/۸۷۳	۵/۵۸۷	۰/۶۶۴
سناریوی ۴	۰/۶۶۲	۰/۶۵۶	۲/۰۱۸	۵/۲۷۹	۰/۶۶۲
سناریوی ۵	۰/۶۶۳	۰/۶۶۰	۱/۵۷۲	۵/۸۲۰	۰/۶۶۳
سناریوی ۶		۰/۶۸۱	۲/۳۶۵	۳/۶۸۸	
سناریوی ۷	۰/۶۶۴	۰/۶۶۱	۱/۹۸۴	۴/۹۸۹	۰/۶۶۴
سناریوی ۸		۰/۶۷۱	۲/۰۴۳	۵/۱۰۸	
سناریوی ۹	۰/۶۵۰	۰/۶۴۹	۱/۹۲۸	۴/۸۵۳	۰/۶۵۰
سناریوی ۱۰	۰/۶۵۹	۰/۶۵۶	۱/۹۴۸	۵/۱۷۶	۰/۶۵۹
سناریوی ۱۱	۰/۶۶۰	۰/۶۵۸	۱/۴۲۰	۶/۰۹۷	۰/۶۶۰
سناریوی ۱۲	۰/۶۶۳	۰/۶۵۶	۱/۹۰۱	۴/۷۵۲	۰/۶۶۳
سناریوی ۱۳	۰/۶۶۱	۰/۶۶۱	۱/۴۴۲	۶/۰۳۳	۰/۶۶۱
سناریوی ۱۴	۰/۶۶۲	۰/۶۲۳	۱/۶۶۲	۵/۵۵۸	۰/۶۶۲
سناریوی ۱۵	۰/۶۶۳	۰/۶۶۲	۱/۳۹۰	۶/۲۳۳	۰/۶۶۳
آلفای کرونباخ پرسشنامه	۰/۶۷۸	۰/۶۷۵			۰/۶۷۸

مطالعه دوم آزمودنی‌ها و فرآیند

این بخش از تحقیق به لحاظ روش توصیفی مبتنی بر همبستگی و رگرسیون است. شرکت‌کنندگان پژوهش از طریق به اشتراک گذاشتن لینک پژوهش در شبکه‌های اجتماعی به شرکت در پژوهش آنلاین با موضوع همدلی دعوت شدند. پیشنهاد شده است تا به ازای هر متغیر پیش‌بین ۱۰ الی ۲۰ شرکت‌کننده در تحقیق حضور داشته باشند (ویلسون ون وورهیس و

مورگان^۱، ۲۰۰۷). بر این اساس با توجه به وجود شش متغیر پیش‌بین تحقیق حاضر به ۱۲۰ شرکت‌کننده نیاز داشت که در نهایت ۱۶۶ پاسخ (با نرخ پاسخ‌دهی ۵۵٪) که حاصل نسبت افراد با پاسخ‌های کامل به همه‌ی افرادی است که آزمون را شروع کرده‌اند) در سامانه آنلاین ثبت شد. بعد از حذف مواردی که به تمامی سوالات پاسخ نداده بودند، ۱۵۸ نفر در نمونه باقی ماندند (۱۰۰ نفر مذکور، ۵۴ نفر مونث و ۱ نفر تراجنسیتی). شرکت‌کنندگان در بازه‌ی سنی ۱۵ تا ۴۹ سال قرار داشتند (میانگین = ۲۴/۴۱؛ انحراف معیار = ۶/۹۱). از افراد حاضر در نمونه ۱۳۶ نفر مجرد و ۲۲ نفر متاهل بودند. تمامی شرکت‌کنندگان فرم رضایت‌نامه را تایید کردند. علت انتخاب این بازه سنی از آن رو بود که مطالعات دوره کودکی را دوره تحول قیم‌آبی برشموده‌اند (مارتین و همکاران، ۲۰۱۶) و بنابراین شرکت‌کنندگان مطالعه حاضر در بازه سنی نوجوانی تا بزرگسالی انتخاب شدند تا از حصول پختگی و تکامل قیم‌آبی اطمینان حاصل شده باشد.

ابزارهای پژوهش

(الف) مقیاس واکنش‌پذیری بین‌فردی (IRI^۲): این پرسشنامه شامل ۲۸ سوال، و ۴ زیر مقیاس (هر زیرمقیاس شامل ۷ سوال) است و پاسخ‌ها در مقیاس ۵ سطحی لیکرتی (از "کاملاً شرح حال من است"=۰ تا "اصلاً شرح حال من نیست"=۴) تنظیم شده‌اند (دیویس، ۱۹۸۳). این مقیاس تفاوت افراد در همدلی را با ارزیابی میزان تمایل برای اتخاذ نقطه نظر دیگری^۳، دغدغه همدلانه، احساس پریشانی شخصی و تخلیل پردازی^۴ با شخصیت‌های داستانی اندازه می‌گیرد. آلفای کرونباخ را برای این زیرمقیاس‌ها به ترتیب ۰/۷۷، ۰/۷۸، ۰/۷۷ و ۰/۷۷ گزارش کرده است. آلفای کرونباخ این زیرمقیاس‌ها در نمونه‌ی ایرانی توسط گلبابائی و همکاران (۰/۶۷ ۰/۶۷، ۰/۶۹ ۰/۶۹، ۰/۷۱ ۰/۷۱ و ۰/۷۶ ۰/۷۶) به دست آمد. پایایی سه‌ماهی این پرسشنامه توسط گلبابائی و همکاران (۰/۶۱ ۰/۶۱، ۰/۷۷ ۰/۷۷ و ۰/۸۴ ۰/۸۴) و پایایی شش‌ماهه‌ی آن ۰/۶۶ تا ۰/۸۶ ۰/۸۶ گزارش شده است.

(ب) مقیاس همدلی (EI^۵): این پرسشنامه شامل دو زیرمقیاس است، که به زیرمقیاس واکنش بین‌فردی اضافه شده است، تا همدلی را در معنای محدودتر سایت هیجانی^۶ و همچنین سایت رفتاری^۷ ارزیابی کند (جردن و همکاران، ۲۰۱۶). این دو زیرمقیاس هر کدام در هفت سوال و در ساختاری مشابه مقیاس واکنش بین‌فردی طراحی شده‌اند و مطابق تحلیل طراحان

1. Wilson Van Voorhis & Morgan
2. Interpersonal Reactivity Index
3. Perspective taking
4. Fantasy
5. Empathy Index
6. Emotional Contagion
7. Behavioral Contagion

پرسشنامه با زیرمقیاس احساس پریشانی شخصی یک عامل را می‌سازند. زیرمقیاس همدلی، شامل سوالاتی است که تمایل آزمودنی را برای داشتن احساس مشترک با اطرافیان می‌سنجد و زیرمقیاس سرایت رفتاری میزان تمایل افراد به انجام رفتاری مشابه با آنچه دیگران انجام می‌دهد را اندازه می‌گیرد. آلفای کرونباخ برای زیرمقیاس‌های همدلی و سرایت رفتاری در نمونه‌ی اصلی خارجی به ترتیب $.71$ و $.73$ بوده است (جردن و همکاران، 2016) و در تحقیق حاضر نیز آلفای کرونباخ برای این دو زیرمقیاس به ترتیب $.72$ و $.74$ به دست آمده است.

(ج) پرسشنامه قیم‌مآبی: به منظور سنجش قیم‌مآبی در افراد از پرسشنامه ساخته شده در مرحله قبل استفاده شد. همچنین جهت سنجش درگیری عاطفی^۱ افراد در هر سناریو، سوال دیگری نیز علاوه بر سوال اصلی قرار داده شد. در این سوال از شرکت‌کنندگان پرسیده می‌شد که قرار گرفتن در چنین موقعیتی تا چه میزان آن‌ها را از حیث عاطفی تحت تاثیر قرار می‌دهد. جواب آزمودنی روی طیف ۵ سطحی لیکرت ($1 =$ "اصلاً تاثیری روی من ندارد" و $5 =$ "کاملاً مرا به هم می‌ریزد") تعیین می‌شود و از مجموع نمره افراد به این سوال در سناریوها نمره درگیری عاطفی به دست می‌آید. در این تحقیق آلفای کرونباخ برای سناریوهای قیم‌مآبی $.69$ و برای سوال مرتبط با درگیری عاطفی $.90$ به دست آمده است.

تحلیل آماری

جهت بررسی رابطه میان نمرات کسب شده در زیرمقیاس‌های پرسشنامه‌های واکنش‌پذیری بین فردی، همدلی و سناریوهای قیم‌مآبی در وله‌ی نخست از همبستگی پیرسون استفاده شد. سپس به منظور پیش‌بینی نمره‌ی قیم‌مآبی توسط سایر متغیرها رگرسیون خطی با استفاده از روش انتخاب متغیر رو به عقب^۲ به کار گرفته شد. در نهایت جهت بررسی نقش متغیرهای دموگرافیک از آزمون تی دو گروه مستقل استفاده شد. تمامی تحلیل‌های ذکر شده با استفاده از نرم‌افزار SPSS 26 انجام شد.

نتایج

همبستگی میان متغیرها

آماره‌های توصیفی مرتبط با متغیرهای تحقیق در جدول ۳ ارائه شده است. به منظور تعیین رابطه‌ی میان متغیرهای تحقیق، رابطه‌ی دو به دوی آن‌ها با استفاده از همبستگی پیرسون مورد بررسی قرار گرفت. قیم‌مآبی با دغدغه همدلانه $r = .184$, $p = .028$ و فانتزی $r = .038$, $p = .414$ رابطه‌ی مثبت معنادار و با پریشانی شخصی $r = -.016$, $p = .202$ رابطه‌ی منفی معنادار دارد. همچنین درگیری عاطفی با دغدغه همدلانه $r = .486$, $p < .001$

1. Affective Engagement
2. Backward

$r(141) = .0/.214$, $p = .0/.10$, $r(141) = .0/.204$, $p = .0/.15$ دیدگاه‌گیری (۱۴۱) پریشانی شخصی، $p < .0/.001$, $r(141) = .0/.451$ سرایت هیجانی (141) $p < .0/.001$ و سرایت رفتاری (141) $r(141) = .0/.341$, $p = .0/.14$ همبستگی مثبت معنادار داشته است. اطلاعات کامل در ارتباط با همبستگی متغیرها در جدول ۴ آرائه شده است.

جدول ۳. آماره‌های توصیفی مربوط به مؤلفه‌های همدلی، قیم‌آبی و سرایت هیجانی و رفتاری

متغیر	<i>M</i>	<i>SD</i>
۱. سن	۲۴/۷۳	.۷/۱۳
۲. دغدغه همدلانه	۲/۵۸	.۰/۷۱
۳. پریشانی شخصی	۲/۰۷	.۰/۷۶
۴. دیدگاه‌گیری	۲/۲۷	.۰/۵۷
۵. فانتزی	۲/۵۹	.۰/۷۵
۶. سرایت هیجانی	۱/۶۵	.۰/۷۱
۷. سرایت رفتاری	۱/۹۰	.۰/۷۶
۸. قیم‌آبی	۵/۲۹	.۰/۸۲
۹. درگیری عاطفی	۳/۲۳	.۰/۷۹

جدول ۴. همبستگی میان متغیرهای مورد مطالعه

متغیر	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱. سن	$+.192^*$	$-.081$	$-.030$	$-.021$	$-.0256$	$-.085$	$-.099$	$-.130$	-
۲. دغدغه همدلانه	$-.482^{**}$	$-.184^*$	$-.259^{**}$	$-.417^{**}$	$-.345^{**}$	$-.409^{**}$	$-.381^{**}$	-	
۳. پریشانی شخصی	$-.451^{**}$	$-.202^*$	$-.337^{**}$	$-.490^{**}$	$-.202^*$	$-.029$	-		
۴. دیدگاه‌گیری	$-.204^*$	$-.088$	$-.240^{**}$	$-.276^{**}$	$-.380^{**}$	-			
۵. فانتزی	$-.214^*$	$-.174^*$	$-.248^{**}$	$-.458^{**}$	-				
۶. سرایت هیجانی	$-.381^{**}$	$-.045$	$-.583^{**}$	-					
۷. سرایت رفتاری	$-.344^{**}$	$-.118$	-						
۸. قیم‌آبی	$-.024$	-							
۹. درگیری عاطفی	-								

* $p < .05$; ** $p < .01$

پیش‌بینی قیم‌مابی

به منظور پیش‌بینی قیم‌مابی تمامی متغیرها به عنوان متغیر پیش‌بین به مدل ارائه شده و سپس با استفاده از روش *step-wise* مدل نهایی تعیین شده است. دو متغیر دددغه همدلانه $p = 0.001$ و $\beta = -0.318$ و پریشانی شخصی $p < 0.001$ به عنوان پیش‌بین در مدل نهایی باقی ماندند. اطلاعات کامل مرتبط با مدل در جدول ۵ ارائه شده است.

جدول ۵. مدل رگرسیونی جهت پیش‌بینی قیم‌مابی

<i>p</i>	<i>T</i>	β	<i>B</i>	متغیر
.001	3/555	.0/.06	.0/357	ددغه همدلانه
<.001	-3/701	-.0/.318	-.0/346	پریشانی شخصی
	.0/121			R^2
	.0/108			R^2 تعديل شده
9/538 (2/139)				<i>F</i> (<i>df</i>)
<.001				<i>p</i>

نقش متغیرهای دموگرافیک

اثر سه متغیر جنسیت، وضعیت تأهل و سن بر قیم‌مابی، میزان درگیری عاطفی در هر ستاریو، زیرمقیاس‌های مرتبط با همدلی و سرایت رفتاری و هیجانی مورد بررسی قرار گرفت. همان طور که در جدول ۷ مشاهده می‌شود، خانم‌ها در مقایسه با آقایان به طرز معناداری نمرات بالاتری در پریشانی شخصی $p = 0.204$ ، $p = 2/278$ ، $p = 0.016$ ، $p = 2/442$ ، $p = 0.001$ همدلی $t(137) = 2/424$ و درگیری عاطفی $t(137) = 2/424$ دریافت کرده‌اند، اما تفاوتی میان دو گروه از نظر قیم‌مابی مشاهده نشد ($p > 0.05$). همچنین در ارتباط با وضعیت تأهل تفاوتی میان افراد مجرد و متاهل در هیچ یک از متغیرها مشاهده نشد (جدول ۶). در نهایت با افزایش سن فانتزی کاهش یافته $r(141) = -0.256$ ، $p = 0.002$ و درگیری عاطفی افزایش می‌باید $r(141) = 0.192$ ، $p = 0.022$.

جدول ۶. مقایسه افراد مجرد و متاهل بر اساس متغیرهای مورد مطالعه

Cohen's <i>d</i>	<i>p</i>	<i>T</i>	متاهل	مجرد	متغیر
.255	.0/392	-.0/857	2/706	2/551	ددغه همدلانه
			[2/92, 2/49]	[2/69, 2/42]	
.059	.0/836	.0/207	2/032	2/072	پریشانی شخصی
			[2/53, 0/76]	[2/21, 0/93]	
.050	.0/842	.0/200	2/246	2/275	دیدگاه‌گیری

			[۲/۵۳، ۱/۹۶]	[۲/۳۸، ۲/۱۷]	
۰/۴۱۸	۰/۰۷۷	۱/۷۸۴	۲/۲۸۶	۲/۶۲۶	فانتزی
			[۱/۸۴ ۲/۷۲]	[۲/۴۹، ۲/۷۶]	
۰/۳۱۹	۰/۲۳۴	۱/۱۹۶	۱/۴۶۰	۱/۶۷۷	سرایت هیجانی
			[۱/۷۷، ۱/۱۵]	[۱/۸۱، ۱/۵۵]	
۰/۰۲۴	۰/۹۳۱	۰/۰۸۶	۱/۸۸۹	۱/۹۰۵	سرایت رفتاری
			[۲/۱۸، ۱/۶۱]	[۲/۰۵، ۱/۷۶]	
۰/۰۴۰	۰/۸۷۹	-۰/۱۵۲	۰/۴۲۷	۰/۳۹۶	قیم‌آبی
			[۵/۷۸، ۵/۰۷]	[۵/۴۴، ۵/۲۵]	
۰/۱۸۴	۰/۴۸۲	-۰/۷۰۴	۳/۴۵۳	۳/۳۰۹	درگیری عاطفی
			[۳/۸۲، ۳/۰۹]	[۳/۴۵، ۳/۱۶]	

جدول ۷. تفاوت‌های جنسی در متغیرهای مورد مطالعه

Cohen's <i>d</i>	<i>p</i>	<i>T</i>	خانم	آقا	متغیر
۰/۱۳۴	۰/۴۳۵	۰/۷۸۳	۲/۶۳	۲/۵۴	دندگنه همدلانه
			[۲/۷۷، ۲/۵۰]	[۲/۷۶، ۲/۳۲]	
۰/۳۸۹	۰/۰۲۴*	۲/۲۷۸	۲/۲۰	۱/۹۱	پریشانی شخصی
			[۲/۳۴، ۲/۰۷]	[۲/۱۵، ۱/۶۷]	
۰/۰۳۵	۰/۸۴۲	۰/۱۹۹	۲/۳۰	۲/۲۸	دیدگاه‌گیری
			[۲/۴۱، ۲/۱۸]	[۲/۴۵، ۲/۱۱]	
۰/۴۲۳	۰/۰۱۶*	۲/۴۴۲	۲/۷۲	۲/۴۰	فانتزی
			[۲/۸۸، ۲/۵۸]	[۲/۶۳، ۲/۱۹]	
۰/۴۸۲	۰/۰۰۷**	۲/۷۲۸	۱/۷۹	۱/۴۷	همدلی
			[۱/۹۳، ۱/۶۵]	[۱/۶۶، ۱/۲۷]	
۰/۳۱۹	۰/۰۷۵	۱/۷۹۵	2.01	۱/۷۸	سرایت رفتاری
			[۲/۱۷، ۱/۸۶]	[۱/۹۹، ۱/۵۸]	
۰/۰۲۳	۰/۸۱۸	۰/۲۳۱	۵/۳۹	۵/۴۲۴	قیم‌آبی
			[۵/۵۶، ۵/۲۲]	[۵/۶۵، ۵/۱۹]	
۰/۴۲۰	۰/۰۱۰*	-۲/۶۱۳	۳/۴۸	۳/۱۳۳	درگیری عاطفی
			[۳/۶۳، ۳/۳۳]	[۳/۳۷، ۲/۹۰]	

بحث و نتیجه‌گیری

قیم‌آبی در صورت‌های مختلف روابط اجتماعی بروز و ظهور دارد؛ اما تا به امروز به صورت نظاممند در روابط بین فردی مورد بررسی قرار نگرفته است. پیش از این پژوهشگران همدلی را به عنوان یکی از عوامل احتمالاً دخیل در گرایش به قیم‌آبی پیشنهاد کرده‌اند (زکی، ۲۰۲۰). به علاوه به نظر می‌رسد مؤلفه‌های مختلف همدلی در زمینه‌های متفاوت همیشه پیامدهای مشابهی

ندارند (وايس و چیکاره، ۲۰۲۱). در پژوهش حاضر هدف آن بود که در فقدان یک ابزار برای سنجش قیم‌آبی، ابتدا یک پرسشنامه طراحی و اعتباریابی شود. در قدم بعد کوشش شد تا رابطه میان مولفه‌های مختلف همدلی و قیم‌آبی در زندگی روزمره که تا پیش از این به خوبی مشخص نشده است روشن شود، و نیز نقش سرایت رفتاری و سرایت هیجانی در این بین، مورد بررسی قرار گیرد. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که دغدغه‌ی همدلانه رابطه‌ی مثبتی با تمایل افراد به قیم‌آبی در سناریوهای طرح شده دارد. به علاوه پریشانی شخصی پیش‌بین تمایل کمتر به قیم‌آبی است. این نتیجه هم سو با این دیدگاه است که مولفه‌های مختلف همدلی لزوماً در همه‌ی شرایط با یکدیگر همسو نبوده و در برخی موقعیت‌های اجتماعی به پیامدهای رفتاری متفاوت و گاه متضاد منجر می‌شوند (اسرالاشویلی و همکاران، ۲۰۲۰؛ کیم و هان، ۲۰۱۸) و همچنین تاییدی بر این ملاحظه است که برای داوری درباره‌ی مطلوب بودن یا نبودن همدلی، لازم است پیامد هر یک از مولفه‌های همدلی با توجه به موقعیت خاصی که مورد نظر است مشخص شود (وايس و چیکاره، ۲۰۲۱).

پیش از این و در یکی از محدود پژوهش‌هایی که رابطه‌ی همدلی و قیم‌آبی را سنجیده‌اند، سبیکی و همکاران (۱۹۹۵) به این نتیجه رسیده بودند که دغدغه‌ی همدلانه موجب قیم‌آبی بیشتر می‌شود. در آن مطالعه پژوهشگران این ایده را تایید کرده بودند که دغدغه همدلانه نظر به نتایج بلند مدت دارد و به نحوی اصیل و غیرابتزاري به رفتار دیگردوستانه منجر می‌شود. یافته‌ی پژوهش حاضر در این زمینه هم راستا با آن پژوهش است و نیز از طریق فرضیه‌ی همدلی-دیگردوستی^۱ تبیین پذیر است. مطابق فرضیه‌ی همدلی-دیگردوستی، همدلی از طریق مولفه‌ی شفقت به رفتارهایی می‌انجامد که غایت آن‌ها به واقع نفع دیگری است و نه نفع شخصی حاصل از کمک، نظیر رها شدن از احساس بد منتقل شده به واسطه‌ی پریشانی شخصی (شروعدر ۲۰۱۵) . از آنجا که در موقعیت‌های قیم‌آبی در این پژوهش درنظر گرفتن نفع بلندمدت فرد دیگر به رفتار قیم‌آبانه منجر می‌شد، در نتیجه رابطه‌ی مثبت دغدغه‌ی همدلانه و قیم‌آبانه قابل انتظار است. با این حال در آن پژوهش، برخلاف مطالعه‌ی فعلی رابطه‌ای میان پریشانی شخصی و قیم‌آبی مشاهده نشده بود. پژوهش فعلی تصویری از رابطه‌ی مولفه‌های مختلف همدلی و قیم‌آبی به دست می‌دهد که اگر چه هم جهت با نظریه‌ی همدلی-دیگردوستی است، اما پیامدهای متعارض مولفه‌های مختلف همدلی در آن به نحو آشکارتری هویداست. افزایش بیش از حد پریشانی شخصی فرد را به ترک موقعیت و یا نادیده گرفتن آن در راستای کاهش درد خود سوق می‌دهد (کروول و بارتز، ۲۰۲۱). در مطالعه‌ی حاضر نیز از آن رو که تصمیم قیم‌آبانه می‌تواند

1. Empathy-Altruism Hypothesis

2. Schroeder

آزدگی را در فرد مقابل و در نتیجه پریشانی شخصی را در فرد تصمیم گیرنده برانگیزد، می‌توان انتظار داشت که پریشانی شخصی بالاتر به اجتناب از تصمیم‌هایی از این دست بیانجامد. پژوهش‌های مختلفی تا کنون نشان داده‌اند که همدلی با افزایش رفتار نوع دوستانه رابطه دارد (بکر ۱ و همکاران، ۲۰۱۹؛ کاوالینی ۲ و همکاران، ۲۰۲۱؛ ویلیامز ۳ و همکاران، ۲۰۱۴). بنابراین نتایج مطالعه حاضر نیز همسو با این یافته‌ها نشان می‌دهد که دغدغه همدلانه منجر به افزایش قیم‌آبی بعنوان یکی از انواع رفتار نوع دوستانه می‌شود اما افزایش پریشانی شخصی سبب کاهش این نوع رفتارها می‌شود (استیونس ۴ و تابر، ۲۰۲۱). این یافته موید آن است که پریشانی شخصی احتمالاً سبب رفتار اجتنابی عدم کمک به دیگری و موافقت با خواسته و تمایل فرد هدف می‌شود. در این پژوهش متغیر درگیری عاطفی با هر دو متغیر دغدغه همدلانه و پریشانی شخصی همبستگی مثبت دارد اما بین این متغیر و قیم‌آبی رابطه‌ای دیده نمی‌شود. نبود رابطه معنی‌دار میان این متغیر و تمایل به قیم‌آبی می‌تواند نشان‌گر آن باشد که پاسخ به موقعیت همدلی برانگیز تابعی از متغیرهای مختلفی نظری تنظیم هیجانی و تمایز خود/دیگری است. تاثیر عاطفی حاصل از یک موقعیت همدلی برانگیز ممکن است نهایتاً با غلبه‌ی پریشانی شخصی به اجتناب منجر شود (کروول و بارتز، ۲۰۲۱؛ یا در مقابل با قوت گرفتن دغدغه‌ی همدلانه به رفتار دیگردوستانه بیانجامد (بکر و همکاران، ۲۰۱۹؛ کاوالینی و همکاران، ۲۰۲۱). کررا ۵ و همکاران (۲۰۱۳) در پژوهش خود نشان دادند که اگر چه یک موقعیت تاثیربرانگیز هر دو پاسخ پریشانی شخصی و دغدغه همدلانه را تا حدی برمی‌انگیزد، اما در صورت غلبه‌ی پریشانی شخصی (در مقابل دغدغه همدلانه) رفتار دیگردوستانه کاهش می‌یابد. از طرف دیگر اگر دغدغه همدلانه دست بالا را داشته باشد احتمال رفتار دیگردوستانه افزایش می‌یابد. در همین راستا متغیر درگیری عاطفی را می‌توان شاخصی مرکب از هر دو مؤلفه‌ی پریشانی شخصی و دغدغه همدلانه در نظر گرفت که بسته به آن که کدام یک مؤلفه‌ی غالب خواهد بود، احتمال رفتار قیم‌آبانه نیز مشخص خواهد شد.

در این میان به نظر می‌رسد تنظیم هیجانی نقشی تعیین‌کننده در رفتار دیگر دوستانه و بخصوص قیم‌آبی دارد (زارع و قربانی، ۱۴۰۰؛ سینگر و کلیمکی ۶۰۱۴). در موقعیت قیم‌آبی ابتدا سایت هیجانی و رفتاری در فرد تصمیم‌گیرنده طی فرایندی خودکار موجب می‌گردد که تقاریبی بین هیجان فرد هدف و تصمیم‌گیرنده ایجاد شود (زکی، ۲۰۲۰). حال اگر فرد تصمیم‌گیرنده با مهارت تنظیم هیجانی بتواند بین آنچه خود تجربه می‌کند و آنچه فرد هدف (دیگری) تجربه می‌کند تمیز قائل شود، دغدغه همدلانه رخ خواهد داد و احتمالاً رفتار قیم‌آبی

1. Becker

2. Cavallini

3. Williams

4. Stevens

5. Carrera

6. Singer & Klimecki

بروز می‌کند. یعنی فرد تصمیم‌گیرنده برخلاف تمایل فرد هدف تصمیمی که به سعادت نهایی وی منجر شود را خواهد گرفت. اما اگر مهارت‌های تنظیم هیجانی به خوبی به کار گرفته نشوند پریشانی شخصی افزایش می‌باید و باعث می‌شود فرد برای رهایی از این ناراحتی که خودش را هم درگیر کرده است تصمیمی موافق میل و خواسته هدف اتخاذ کند که به نفع طولانی مدت او خواهد بود (برتل-هاروویتس^۱ و همکاران، ۲۰۲۰، بیرامی و همکاران، ۱۳۹۶).

برخلاف نتایج مطالعه حاضر، تحقیقات پیشین وجود ارتباط بین سرایت هیجانی و رفتارهای نوع دوستانه را گزارش کرده‌اند (بالکونی^۲ و کاناوسیو، ۲۰۱۳). از جمله علی که می‌تواند منجر به این ناهمسوی شود آن است که مطابق نتایج تحلیل همبستگی در مطالعه حاضر، سرایت هیجانی هم باعث افزایش پریشانی شخصی و هم افزایش دغدغه همدلانه می‌گردد. همان‌طور که پیشتر اشاره شد این دو مؤلفه همدلی اثر متضادی بر قیمت‌آبی دارند و بنابراین ممکن است باعث خنثی شدن اثر سرایت هیجانی بر قیمت‌آبی شوند.

پیشتر در تحقیق جردن و همکاران (۲۰۱۶)، مشخص شده بود که دو زیرمقیاس سرایت هیجانی و رفتاری با پریشانی شخصی رابطه معکوس دارند. در مطالعه پیش رو نیز هم‌سو با مطالعه جردن و همکاران (۲۰۱۶) هر دو زیرمقیاس این پرسشنامه با یکدیگر و با پریشانی شخصی رابطه معنادار قابل توجهی دارند. با این حال، و برخلاف پژوهش مذکور، میان هر دو زیرمقیاس این پرسشنامه با مؤلفه دغدغه همدلانه نیز رابطه مستقیم قابل توجهی دیده می‌شود. از آنجا که دغدغه همدلانه رابطه مستقیم با قیمت‌آبی و پریشانی شخصی رابطه معکوس دارد، می‌توان توضیح داد چرا که این دو زیرمقیاس با قیمت‌آبی رابطه معنادار ندارند. حداقل دو توجیه را می‌توان برای این ناهمخوانی برشمرد. نخست آن که ممکن است ساختار مقیاس همدلی در جامعه ایران متفاوت از جامعه ایالات متحده باشد. احتمال دیگر آن است که مقیاس همدلی از روایی لازم برخوردار نباشد. ظن نخست نیازمند تحقیق بیشتر با نمونه‌ای بزرگ در ایران است، اما در مورد دوم پیش از این نیز مورفی^۳ و همکاران (۲۰۱۸) در پژوهش خود مشکل یکدست نبودن گویه‌های این پرسشنامه را طرح کرده‌اند.

نکته‌ی دیگری که در نتایج پژوهش حاضر مشاهده می‌شود وجود رابطه‌ی مستقیم معنادار میان فانتزی (به عنوان یک زیرمقیاس پرسشنامه‌ی واکنش بین‌فردي) و قیمت‌آبی است. با این حال در مدل رگرسیونی تنها دغدغه همدلانه و پریشانی شخصی به عنوان متغیر پیش‌بین قیمت‌آبی باقی‌ماند و فانتزی در مدل نهایی مورد انتخاب قرار نگرفت. بنابراین احتمالاً همبستگی مشاهده شده ناشی از رابطه مؤلفه‌های مختلف همدلی با یکدیگر و کوواریانس بین این

1. Brethel-Haurwitz
2. Balconi & Canavesio
3. Murphy

متغیرهای است و به همین خاطر در مدل رگرسیونی فانتزی پیش‌بین قیم‌مآبی نبوده و پس از حذف واریانس مشترک میان متغیرها، این رابطه بر جا نمی‌ماند.

به طور کلی از یافته‌های مطالعه حاضر می‌توان نتیجه گرفت که برای بروز رفتار نوع دوستانه‌ای که در طولانی مدت به نفع دیگران است و لازمه آن مخالف با خواسته کنونی آنان است، لازم است افراد در فرآیند همدلی در حالیکه دغدغه همدلانه خود را با فرد حفظ می‌کنند از بالا رفتن بیش از اندازه پریشانی شخصی جلوگیری کنند. همچنین، اگرچه ارتباط قوی‌ای بین همدلی و سایت هیجانی وجود دارد، ولی سایت رفتاری به خودی خود رابطه‌ای با قیم‌مآبی ندارد.

پژوهش حاضر علی‌رغم یافته‌های مهمی که در مورد قیم‌مآبی ارائه می‌دهد محدودیت‌هایی هم دارد. استفاده از پرسشنامه برای سنجش تمایل به قیم‌مآبی در موقعیت‌های همدلی برانگیز نتیجه‌گیری قاطع از یافته‌های مطالعه‌ی فعلی را دشوار می‌کند. از آنجا که تصمیم‌گیری‌های قیم‌مآبایی مورد بررسی در این پژوهش اصولاً موقعیت‌هایی عاطفی به حساب می‌آیند، امکان استنباط عمل واقعی افراد بر اساس گزارش آن‌ها در پرسشنامه دشوار است. به علاوه از آنجا که در مطالعه‌ی فعلی مؤلفه‌های مختلف همدلی با پرسشنامه‌ی واکنش بین فردی سنجیده شد، همه‌ی مؤلفه‌های همدلی به عنوان صفت (و نه حالت^۱) در نظر گرفته شدند. از محدودیت‌های دیگر می‌توان به نمونه‌گیری غیرتصادفی در مطالعه حاضر اشاره کرد. در نهایت محدودیت دیگر در این پژوهش استفاده از روش همبستگی است که امکان استنباط علت و معلولی را فراهم نمی‌کند.

در همین راستا پیشنهاداتی برای پژوهش‌های آتی وجود دارد؛ از آنجا که همدلی بسیار تحت تاثیر شرایط محیطی نیز قرار می‌گیرد و می‌توان آن را به عنوان حالت نیز در نظر گرفت، مطالعه‌ای آزمایشی می‌تواند نیاز به سنجش همدلی به عنوان حالت و نسبت آن با قیم‌مآبی را برآورده کند. به علاوه مطالعات آزمایشی با ایجاد موقعیت عاطفی می‌تواند استنباط برای عمل واقعی افراد را ممکن کند. پژوهش‌های آتی همچنین می‌توانند نقش تمایز خود-دیگری و راهبردهای مختلف تنظیم هیجانی را در تصمیم‌های قیم‌مآبایی روشن کنند. به علاوه نقش متغیری چون وضوح خودپنداره^۲ که در این تصمیم‌ها با توان تمایز خود-دیگری در ارتباط است (کروول، بارتز، ۲۰۲۱) می‌تواند موضوع مطالعات آینده باشد. به علاوه در این مطالعه تهبا یک نوع از انواع مختلف قیم‌مآبی برای طراحی سناریوها انتخاب شد. پژوهش‌های آتی می‌توانند رابطه انواع مختلف قیم‌مآبی با سازه‌های مختلف را موضوع مطالعه قرار دهند.

نتایج این پژوهش در افق بحث‌های سال‌های اخیر پیرامون مطلوبیت همدلی (بلوم، ۲۰۱۷؛ وايز و چیکارا، ۲۰۱۸؛ زکی ۲۰۱۸) معنایی تازه پیدا می‌کند. مؤلفه‌های مختلف همدلی می‌توانند پیامدهای فردی و بین‌فردی مختلف داشته باشند. اگر پریشانی شخصی نهایتاً به غلبه‌ی پریشانی

1. State

2. Self-concept clarity

شخصی منجر شود آثار فردی و بین فردی سوء خواهد داشت و نتیجه این پژوهش نشان می‌دهد موقعیت‌هایی که مستلزم تصمیم‌های قیيم‌ما‌بانه‌اند ممکن است از این آثار منفی متاثر شوند. تصمیم‌های قیيم‌ما‌بانه در عرصه‌های گوناگون زندگی اجتماعی، از سیاست‌گذاری‌های کلان تا رابطه‌ی مراقب و فرزند، ظهور و بروز دارند؛ یافتن آن دسته از عوامل روان‌شناختی که می‌توانند پیش‌بین تمايل افراد به اتخاذ این تصمیم‌ها و میزان پذیرش این تصمیم‌ها باشند، موضوعی با اهمیت برای شناخت روابط اجتماعی است. این پژوهش، می‌تواند در زمرة گام‌های نخست برای شناخت این پدیده به حساب آید.

منابع

- بیرامی، منصور، هاشمی، تورج، عashوری، مجتبی (۱۳۹۶) اثربخشی آموزش تنظیم هیجان بر سازگاری اجتماعی و حساسیت بین-فردی دانش‌آموزان مقطع متوسطه. *پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی*، ۷(۲۷)، ۱-۱۴.
- زارع، حسین، قربانی، سارا (۱۴۰۰) بررسی تاثیر ادراک خطر، خودکارآمدی و حل مسئله اجتماعی بر رفتارهای یاری رسان با توجه به نقش میانجی گر هوش اجتماعی. *پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی*، ۱۱(۴۳)، ۳۴-۱۹.
- سپاه منصور، مژگان، مهدوی نجم ابادی، زهراء (۱۳۹۶). مدل‌سازی معادلات ساختاری در بررسی ارتباط بین نوع دوستی و همدى با گرایش به معنویت دانشجویان. *پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی*، ۷(۲۶)، ۵۹-۷۸.
- عباسی، محمد، حجتی، محمد (۱۳۹۵) بررسی اثرات تعديل کنندگی مقابله‌ی مذهبی مثبت و منفی در رابطه‌ی بین استرس ادراک شده و همدى. *پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی*، ۶(۲۴)، ۱-۱۶.
- نظام، حمیدرضا، رضایی، سعید. (۱۳۹۷)، طراحی برنامه مهارت‌های همدى مبتنی بر شناخت اجتماعی و بررسی اثربخشی آن بر رفتار جامعه پسند کارکنان خدمات فرودگاهی، *پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی*، ۸(۲۹)، ۱۳۱-۱۱۷.
- An, C. J. (2020). *Participation, not paternalism: Moral education, normative competence and the child's entry into the moral community*. *Educational Philosophy and Theory*, 52(2), 192-205. <https://doi.org/10.1080/00131857.2019.1619547>
- Balconi, M., & Canavesio, Y. (2013). *Emotional contagion and trait empathy in prosocial behavior in young people: The contribution of autonomic (facial feedback) and Balanced Emotional Empathy Scale (BEES) measures*. *Journal of Clinical and Experimental Neuropsychology*, 35(1), 41-48. <https://doi.org/10.1080/13803395.2012.742492>

- Becker, J. C., Ksenofontov, I., Siem, B., & Love, A. (2019). *Antecedents and consequences of autonomy- and dependency-oriented help toward refugees*. *European Journal of Social Psychology*, 49(4), 831–838. <https://doi.org/10.1002/EJSP.2554>
- Bloom, P. (2017). *Empathy and Its Discontents*. In *Trends in Cognitive Sciences* (Vol. 21, Issue 1, pp. 24–31). Elsevier Current Trends. <https://doi.org/10.1016/j.tics.2016.11.004>
- Carrera, P., Oceja, L., Caballero, A., Muñoz, D., López-Pérez, B., & Ambrona, T. (2013). *I feel so sorry! Tapping the joint influence of empathy and personal distress on helping behavior*. *Motivation and Emotion*, 37(2), 335–345. <https://doi.org/10.1007/s11031-012-9302-9>
- Cavallini, E., Rosi, A., Ceccato, I., Ronchi, L., & Lecce, S. (2021). *Prosociality in aging: The contribution of traits and empathic concern*. *Personality and Individual Differences*, 176, 110735. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2021.110735>
- Cheetham, M., Pedroni, A. F., Antley, A., Slater, M., & Jäncke, L. (2009). *Virtual milgram: Empathic concern or personal distress? Evidence from functional MRI and dispositional measures*. *Frontiers in Human Neuroscience*, 3(OCT), 29. <https://doi.org/10.3389/neuro.09.029.2009>
- Cristea, I. A., Legge, E., Prosperi, M., Guazzelli, M., David, D., & Gentili, C. (2014). *Moderating effects of empathic concern and personal distress on the emotional reactions of disaster volunteers*. *Disasters*, 38(4), 740–752. <https://doi.org/10.1111/disa.12075>
- Croce, M. (2018). *Epistemic Paternalism and the Service Conception of Epistemic Authority*. *Metaphilosophy*, 49(3), 305–327. <https://doi.org/10.1111/meta.12294>
- Davis, M. H. (1983a). *A Multidimensional Approach to Individual Differences in Empathy*. *Journal of Personality and Social Psychology*. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.44.1.113>
- Davis, M. H. (1983b). *Measuring individual differences in empathy: Evidence for a multidimensional approach*. *Journal of Personality and Social Psychology*. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.44.1.113>
- FeldmanHall, O., Dalgleish, T., Evans, D., & Mobbs, D. (2015). *Empathic concern drives costly altruism*. *NeuroImage*, 105, 347–356. <https://doi.org/10.1016/j.neuroimage.2014.10.043>
- Fernández-Ballesteros, R., Sánchez-Izquierdo, M., Olmos, R., Huici, C., Casado, J. M. R., & Jentoft, A. C. (2019). *Paternalism vs. autonomy: Are they alternative types of formal care?* *Frontiers in Psychology*, 10(JUN), 1460. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.01460>
- Hannikainen, I., Cabral, G., Machery, E., & Struchiner, N. (2017). *A deterministic worldview promotes approval of state paternalism*. *Journal of Experimental Social Psychology*, 70, 251–259. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2016.09.010>
- Hofmeier, J., & Neuber, T. (2019). *Motivated by Others' Preferences? An Experiment on Imperfect Empathy*. Working Paper, 224.(۹۸)

- Israelashvili, J., Sauter, D., & Fischer, A. (2020). Two facets of affective empathy: concern and distress have opposite relationships to emotion recognition. *Cognition and Emotion*, 34(6), 1112–1122. <https://doi.org/10.1080/02699931.2020.1724893>
- Jordan, M. R., Amir, D., & Bloom, P. (2016). Are empathy and concern psychologically distinct? *Emotion*, 16(8), 1107–1116. <https://doi.org/10.1037/emo0000228>
- Kiessling, L., Chowdhury, S., Schildberg-Hörisch, H., & Sutter, M. (2021). Parental Paternalism and Patience. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3767701>
- Kim, H., & Han, S. (2018). Does personal distress enhance empathic interaction or block it? *Personality and Individual Differences*, 124, 77–83. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2017.12.005>
- Krol, S. A., & Bartz, J. A. (2021). The self and empathy: Lacking a clear and stable sense of self undermines empathy and helping behavior. *Emotion*. <https://doi.org/10.1037/emo0000943>
- Lupoli, M. J., Jampol, L., & Oveis, C. (2017). Lying because we care: Compassion increases Prosocial lying. *Journal of Experimental Psychology: General*, 146(7), 1026–1042. <https://doi.org/10.1037/xge0000315>
- Martin, A., Lin, K., & Olson, K. R. (2016). What You Want Versus What's Good for You: Paternalistic Motivation in Children's Helping Behavior. *Child Development*, 87(6), 1739–1746. <https://doi.org/10.1111/cdev.12637>
- Meeker, D., Knight, T. K., Friedberg, M. W., Linder, J. A., Goldstein, N. J., Fox, C. R., Rothfeld, A., Diaz, G., & Doctor, J. N. (2014). Nudging guideline-concordant antibiotic prescribing: A randomized clinical trial. *JAMA Internal Medicine*, 174(3), 425–431. <https://doi.org/10.1001/jamainternmed.2013.14191>
- Raihani, N. (2021). *The Social Instinct: How Cooperation Shaped the World*.
- Reeves, S. L., Tse, C., Logel, C., & Spencer, S. J. (2021). When seeing stigma creates paternalism: Learning about disadvantage leads to perceptions of incompetence. *Group Processes and Intergroup Relations*. <https://doi.org/10.1177/13684302211009590>
- Schouten, G. (2018). Paternalism and education. In *The Routledge Handbook of the Philosophy of Paternalism* (pp. 336–347). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315657080-27>
- Schroeder, D. A., Graziano, W. G., Batson, C. D., Lishner, D. A., & Stocks, E. L. (2015). The Empathy–Altruism Hypothesis. *The Oxford Handbook of Prosocial Behavior*. <https://doi.org/10.1093/OXFORDH/9780195399813.013.023>
- Singer, T., & Klimecki, O. M. (2014). Empathy and compassion. In *Current Biology* (Vol. 24, Issue 18, pp. R875–R878). Cell Press. <https://doi.org/10.1016/j.cub.2014.06.054>
- Stevens, F., & Taber, K. (2021). The neuroscience of empathy and compassion in pro-social behavior. *Neuropsychologia*, 159, 107925. <https://doi.org/10.1016/J.NEUROPSYCHOLOGIA.2021.107925>

- Thaler, R. H., & Sunstein, C. R. (2003). *Libertarian paternalism*. *American Economic Review*, 93(2), 175–179.
<https://doi.org/10.1257/000282803321947001>
- Tsai, G. (2018). *Paternalism and intimate relationships*. In *The Routledge Handbook of the Philosophy of Paternalism* (pp. 348–360). Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9781315657080-28>
- Tu, C. K., & Luo, B. (2020). *Paternalistic leadership and pro-social rule breaking: The moderating roles of psychological empowerment and leader-member exchange*. *Human Systems Management*, 39(1), 27–36.
<https://doi.org/10.3233/HSM-190531>
- Weisz, E., & Cikara, M. (2021). *Strategic Regulation of Empathy*. In *Trends in Cognitive Sciences* (Vol. 25, Issue 3, pp. 213–227). Elsevier Ltd.
<https://doi.org/10.1016/j.tics.2020.12.002>
- Williams, A., O'Driscoll, K., & Moore, C. (2014). *The influence of empathic concern on prosocial behavior in children*. *Frontiers in Psychology*, 5(MAY).
<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2014.00425>
- Wilson Van Voorhis, C. R., & Morgan, B. L. (2007). *Understanding Power and Rules of Thumb for Determining Sample Sizes*. *Tutorials in Quantitative Methods for Psychology*, 3(2), 43–50.
<https://doi.org/10.20982/tqmp.03.2.p043>
- Zaki, J. (2018). *Empathy is a moral force*. *Atlas of Moral Psychology*, 49–58.
<https://psycnet.apa.org/record/2017-57514-006>
- Zaki, J. (2020). *Integrating empathy and interpersonal emotion regulation*. In *Annual Review of Psychology* (Vol. 71, pp. 517–540). Annual Reviews.
<https://doi.org/10.1146/annurev-psych-010419-050830>